

Torah vanuit een Mussar-perspectief
Parasha Va-era – Exodus 6:2-9:35
Rabbi Eric S. Gurvis

In de openingsverzen van onze parasha deze week instrueert God Mozes om naar de Israëlieten te gaan en te verklaren:

Zeg tegen het volk van Israël: Ik ben de Eeuwige. Ik zal u bevrijden van de werkzaamheden bij de Egyptenaren en u verlossen van hun slavernij. Ik zal u verlossen met een uitgestrekte arm en door buitengewone kastijdingen. En Ik zal u tot Mijn volk nemen, en Ik zal uw God zijn. En u zult weten dat Ik, de EEUWIGE, uw God ben die u bevrijdde van de arbeid van de Egyptenaren. Ik zal u brengen tot in het land dat Ik gezworen heb aan Abraham, Isaak en Jakob te geven, en Ik zal het u geven als een bezit, Ik ben de Eeuwige.” (Exodus 6:6-8)

We kennen deze verzen heel goed, omdat ze een belangrijk onderdeel vormen van het ritueel tijdens onze *Seder Shel Pesach* – die in april plaatsvindt. Deze verzen bevatten de beloften die onze wijzen koppelen aan de bekere wijn die we zegenen en drinken als onderdeel van het ritueel. Toen ik dit jaar echter onze *parasha* opnieuw bestudeerde, richtte mijn focus zich op het volgende vers:

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בֶּן אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה מִקְצֶר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה:

Maar toen Mozes dit aan de Israëlieten vertelde, wilden ze niet naar Mozes luisteren, **hun geesten waren verpletterd** door wrede slavernij. (vers 9)

Gezien de complexe reeks gebeurtenissen in de huidige tijd, voelde ik me aangetrokken tot de laatste zin van het vers: *v'lo sham-u el-Moshe mi-kotzer ruach u-mey-avodah kashah* – ze wilden niet naar Mozes luisteren, hun geesten waren verpletterd door wrede slavernij.” In zijn goed aangeschreven vertaling vertaalt Dr. Everett Fox dit als “ze luisterden niet naar Mozes, uit kortzichtigheid van geest en vanwege de harde slavernij.”

Heel vaak vind ik de vertaling van Dr. Fox meer getrouw aan de betekenis van de Hebreeuwse woorden. Toch word ik, zelfs als ik zijn vertaling lees, aangetrokken om het Hebreeuws iets anders te lezen – *en wel door een Mussar-lens*.

De uitdrukking *kotzer ruach* wordt over het algemeen begrepen als “ongeduld.” Toch is *kotzer* verwant aan het woord *katzar*, zoals in “kort.” En *ruach* heeft, zoals we weten, verschillende betekenissen – “wind,” “briesje,” “ziel,” en “geest.” Terwijl ik deze woorden voorbereid, ben ik me zeer bewust van onze *Mussar Institute*-bijeenkomst komende zondag – ***Ruach Chaim – Leven met Spirit, Ons Leven Verheffen in Moeilijke Tijden***. Toen we dit thema in

september kozen wisten wij niet dat het op zoveel niveaus zou resoneren.

Nu, in deze laatste dagen van januari, hebben we echt behoefte aan opbeuring, aangezien we rekening houden met het staakt-het-vuren in Israël en de vrijlating van drie gijzelaars, slechts enkele dagen geleden. We hopen dat de volgende groep in de komende dagen naar huis zal komen, en dat de resterende gijzelaars in de komende weken zullen worden teruggebracht. We kijken nog steeds naar de verwoesting van de verschrikkelijke bosbranden in Zuid-Californië. Deze week heeft een leiderschapswisseling in de VS plaatsgevonden, wat voor velen reden is om dat te vieren, maar wat voor anderen ook angst met zich meebrengt. En er is nog zoveel meer. Ik durf te zeggen dat we allemaal wel wat versterking van *ruach* kunnen gebruiken.

Voor mij resoneert de uitdrukking *kotzer ruach* krachtig als ik terugdenk aan de vele gesprekken van de afgelopen weken en maanden met mijn tienerstudenten; met de leden van mijn gemeente in Jackson, Mississippi; met leden van onze TMI-gemeenschap; en met familie en vrienden in Californië en in Israël. We leven in een wereld en tijd waarin we voortdurend met informatie (en desinformatie) worden gebombardeerd. De realiteit van *kotzer ruach*, die ik zie als een tekort of gebrek aan *ruach*/spirit, of als iets minder dan een complete ziel, is een uitdaging.

In een sectie van *Ohr HaTzafun* getiteld *Amalut BaTorah* – “Streven in Torah,” geeft Rabbi Nosson Tzvi Finkel, de Alter van Slabodka, commentaar op de uitdaging waarmee de Israëlieten werden geconfronteerd als gevolg van hun slavernij in Egypte. Hij leert:

We zien dat toen de kinderen van Israël een bepaald niveau van *Emunah*/geloof bereikten (in de parasha van vorige week),

wat er over hen geschreven staat, וַיֵּאמְרוּ עַם יִשְׂרָאֵל – *Va-ya-ameyn Ha-Am* -- "En het volk geloofde." (Exodus 4:31) Op dit punt verdienden ze *geulah/verlossing*. Toch weten we dat deze *Emunah/geloof k'lushah/zwak* was.

Vandaar dat we deze week lezen dat "Zij naar Mozes luisterden met *kotzer ruach/ongeduld* en *avodah kasha/hard werken*." (Exodus 6:9)

Pas later, toen ze de Rietzee bereikten, getuigt de Torah over hen, dat zij tot volledig geloof kwamen, zoals geschreven staat: "En zij geloofden in God en in Mozes, Gods dienaar." (Exodus 10:10)

In *Shiurei Chumash Shemot* voegt Rabbi Shlomo Wolbe toe dat "Het niet zo is dat de Israëlieten een gebrek aan *emunah* hadden, want we hebben al gezien (zoals opgemerkt door de Alter van Slabodka) dat hun *emunah* wordt erkend in Exodus 4:31." We zouden onszelf dezelfde vraag kunnen stellen als we in onze eigen tijd met uitdagingen worden geconfronteerd. Is het dan zo dat we een tekort hebben aan *emunah*? Of is het zo dat de uitdagingen waarmee we worden geconfronteerd *kotzer ruach* oproepen, wat een belemmering kan zijn voor *emunah*?

In *Beyt Kelm* verwijst Rabbi Simcha Zissel Ziv, de Alter van Kelm, naar een opmerking van Ramban over ons vers waarin ons wordt geleerd:

Het was niet omdat ze niet in God en in Gods profeet geloofden dat ze niet luisterden. Vooral schonken ze geen aandacht aan zijn woorden vanwege *kotzer ruach/ongeduld* van geest, zoals een persoon wiens ziel bedroefd is vanwege zijn ellende geen moment meer wil lijden in dit leven, ook al weet hij dat hij later verlost zal worden. Het "ongeduld van

geest" was hun angst dat Farao hen ter dood zou brengen, zoals hun officieren tegen Mozes zeiden, en de "wrede slavernij" vormde de druk, want de opzichters zetten hen onder druk, en zij haastten zich in hun dagelijkse taak, waardoor ze geen kans kregen om iets te horen of over iets na te denken.

Rav Simcha Zissel bouwt hierop voort door te stellen dat "Farao's advies dat zijn opzichters de last op de Israëliische slaven moesten verzwaren, succesvol was in het breken van hun geesten. Daarom staat er geschreven: 'zij luisterden niet naar Moshe, vanwege gebrek aan geest en vanwege harde dienstbaarheid.'" Hij suggereert verder dat de toegenomen last mogelijk niets te maken had met hun *emunah*. In plaats daarvan waren ze, zwichtend onder hun zware arbeid, teveel onderdrukt om de oproep van Mozes tot hen te horen.

We weten uit onze eigen levenservaringen dat, wanneer we de "zwaarte van de wereld" voelen, we niet in staat zijn om helder te zien, te horen en te denken. Voor sommigen zullen de uitdagingen zich uitstrekken tot hun gevoel van *emunah*/geloof en zelfs *bitachon*/vertrouwen. Wanneer we overbelast zijn, kunnen we onszelf ook in een staat van *kotzer ruach* bevinden - verminderde geest. Dit is een vrij algemeen verschijnsel in een wereld die zo uitdagend is als de onze. Voor mij is dat een deel van de reden waarom ik op het *Mussar*-pad blijf - waarom ik regelmatig studeer in *chevruta*, deelneem aan *Va'adim* en onze TMI-gemeenschap en haar diverse mogelijkheden koester. Wanneer mijn *ruach* afneemt, word ik eraan herinnerd dat ik niet alleen ben. Er zijn metgezellen die mij zullen opbeuren als ik in de problemen zit. Tegelijkertijd heb ik de *achrayut*/verantwoordelijkheid om anderen te helpen die mogelijk lijden aan *kotzer ruach*. Dit alles staat centraal in *nose-a b'ol im chaveyro* - het dragen van de last met je medemens, een

middah die zo belangrijk werd geacht door de Alter van Kelm, dat hij het helemaal aan het begin plaatste van zijn leringen in *Chochmah U-Mussar*.

Hoe je het ook begrijpt, *Kotzer Ruach* is een uitdaging toen en in onze tijd, net als het dat was voor onze voorouders in het oude Egypte. Mozes kwam om hen, met Gods leiding, te leiden uit hun benarde positie. Moge het delen van het *Mussar*-pad - en vooral de *Ruach Chaim*-bijeenkomst van aanstaande zondag - ons helpen om onze geesten op te beuren, zelfs terwijl we er aan werken om anderen op te beuren met wie we het voorrecht hebben om dit pad te delen!

VOOR FOCUS:

- In welke aspecten van je *neshamah* voel je *kotzer ruach*?
- Op welke middot zou je je kunnen richten om je *ruach*/geest te versterken?
- Wie zijn de partners op je *Mussar*-reis tot wie je je kunt wenden voor ondersteuning bij het versterken van je *ruach*? Aan wie moet jij op dit moment steun en kracht verlenen?